

I. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

КОЗАЦЬКЕ ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ

Марина Воєнчук

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Аннотация

Необходимость исследования богатейшего опыта народного воспитания предопределяются тем, что результаты такого труда помогут проследить изменяемость форм, методов и средств всей структуры теловоспитания и определить закономерности, связанные с изменением социально, – экономических факторов жизнедеятельности общества, а также создадут предпосылки для пополнения современных методов воспитания человечества прогрессивными элементами национальной системы теловоспитания, несправедливо забытой и частично потерянной в результате антигуманной политики тоталитаризма.

Annotation

The necessity of investigation the rich experience of people education is motivated by helping this work results to search the changes of forms, methods and tools of all the structure of body education and determine the laws connected with the changes of social and economic factors of social lifestyle and also will create the background for enriching the modern educational methods of people with progressive elements of national system of body education, which was unfairly forgotten and partially lost because of anti-human politics of totalitarian regime.

Постановка проблеми. Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький! – досвід державотворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історичні умови буття українського народу породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я нації, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію. Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована національна сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів. Майже чотириста років тому козаки так виклали королівським послам свою роль і призначення: «Подібно до наших предків, хочемо й ми користуватися вольностями життя, маєтностями і свободами, що належать рицарським людям... Дбаємо про те, щоб так само, як ми отримали від своїх предків ті права і вольності, щоб і наші наступники прийняли їх цілими і непорушними, з примноженням слави. І щоб вони один після одного передавали їх у прийдешні часи» [2, с.12].

Відродження козацьких традицій є надзвичайно потрібною і важливою справою. Постає сучасне українське лицарство – духовно постає Україна. Сьогодні нам на-

лежить продовжити велику місію козацтва. Козаки знову мають стати захисниками честі й гідності України, її традицій, її культури.

Загальновідомо, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприятиме нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесення духовності як кожної особистості зокрема, так і всього народу, суспільства в цілому [3, с.7].

Мета статті полягає у висвітленні особливостей тіло- та духовиховання дітей та юні у добу козаччини та сучасності.

Завдання дослідження:

- виявити основні напрямки та чинники самоудосконалення людини на різних вікових етапах;
- узагальнити досвід тіло- та духовиховання дітей та юні у контексті сучасних вимог.

Результати досліджень та їх обговорення. У бурхливий час національного відродження вивчення традицій українського національного тіловиховання набуває непересічного значення. Необхідність дослідження багатющого досвіду народного виховання, зокрема, зумовлюються тим, що результати такої праці допоможуть простежити змінність форм, методів та засобів всієї структури тіловиховання і визначити закономірності, пов'язані із зміною соціально – економічних чинників життєдіяльності суспіль-

ства, а також створюють передумови для поповнення сучасних методів виховання людства прогресивними елементами національної системи тіловиховання, несправедливо забутої і частково втраченої внаслідок антигуманної політики тоталітаризму.

Поруч із своєю роллю у фізичному вдосконаленні людини, фізична культура суттєво впливає і на духовний світ – світ емоцій, естетичних смаків, естетичних та світоглядних уявлень.

Жодна система фізичного виховання, як частина фізичної культури народу, не виникає із нічого. Виходячи з того, що окрема людина оволодіває фізичними вправами, іграми, іншими засобами фізичної культури тільки, як члена колективу, слід наголосити на величезному значенні традиційного підходу в питаннях тіловиховання [1, с.14-16].

Практика роботи громадських організацій козацького спрямування переконливо свідчить, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприяє нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всієї громади, суспільства в цілому [4].

Козацький громадський рух – система громадського навчально-виховного впливу нового типу, що покликана дати молоді додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити її надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

Цілісна особистість козачати в школі козацько-лицарського виховання формується в результаті багатогранної навчально-виховної діяльності шкільного колективу; тілодуховиховання – провідний напрямок цієї роботи.

Від козацьких секретів здоров'я, тілодуховиховання – до олімпійських вершин. Працюючи в цьому напрямку, необхідно плекати у кожного юного козака міцне здоров'я, загартовувати тіло і дух, формувати уміння досягати перемог на спортивних іграх [5, с.3].

Ми дослідили і побачили як практично відроджується військово-спортивне мистецтво наших пращурів: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, кермування човном під веслами та вітрилами, різних видів боротьби та протиборств, в т.ч. бойового гопака, козацького багатоборства.

Система тілодуховиховання базується на традиціях збереження і зміцнення здоров'я козаків-запорожців. На Січі виховання молоді було підпорядковане фізичному розвитку та загартуванню під впливом: регулярних вправ; дій зовнішнього середовища – сонця, повітря, води; раціонального харчування; режиму праці та відпочинку; засвоєння пласту козацької психофізичної культури – характерництва – все це на практиці формувало особливий стан тіла й душі: у здоровому тілі – здоровий дух; (козаки казали: «Тіло грає») та сучасному баченні ролі фізичної культури в школі: перевага освітньому напрямку – акцент на озброєнні школярів знаннями з історії фізичної культури, зокрема з основами козацького тілодуховиховання, гігієни, фізіології рухів, біомеханіки фізичних вправ і освоєння учнями методик навчання рухових дій, тренування, розвитку рухових здібностей тощо; але, разом з тим, ми не відкидаємо базових положень оздоровчого та тренувального напрямків[6, с.2].

Висновки.

Таким чином, аналіз історичних матеріалів дає підстави зробити такі висновки:

1. В Запорізькій Січі функціонує ефективна система фізичного

виховання, основу якої складала віковічна звичаї українського народу. Вона носила виключно національний характер.

2. Систему фізичного виховання козаків визначають такі основні компоненти:
 - а) початковий відбір, де першочергове значення мав рівень розвитку фізичних і моральних якостей людини;
 - б) здоровий спосіб життя, а саме: ефективне використання сил природи; водні процедури, сон на свіжому повітрі, інші способи загартування, поміркованість у харчуванні, вживанні алкоголю;
 - в) національні за своїм змістом специфічні засоби та вишколи козаків.
3. В системі фізичного вдосконалення козаків переважали ігрові змагальні форми використання фізичних вправ часто у поєднанні з піснями або музикою.
4. Пріоритетне місце в структурі спеціальної фізичної підготовки козаків належало:
 - а) цілеспрямованому розвитку рухових якостей (сили, спритності, витривалості);
 - б) вдосконаленню навичок у плаванні, пірнанні, їзді верхи тощо;
 - в) вдосконаленню майстерності у володінні різними видами зброї та засобами пересування.
5. Найсуттєвішим результатом, вінцем розвитку системи фізичного виховання козаків слід вважати відродження національного виду бойового мистецтва- гопака, основу якого складають:
 - а) система духовного і морального виховання людини;
 - б) система фізичних (бойових) рухів.
6. Важливим здобутком освітньої роботи на Запорізькій Січі була реалізація принципу гармонійного виховання людини, особливо в структурі Січової школи, де поруч із загальноосвітніми предметами багато

уваги приділялось психофізичному вдосконаленню майбутніх козаків.

Практика роботи громадських організацій козацького спрямування переконливо свідчить, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприяє нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всієї громади, суспільства в цілому [8].

Козацький громадський рух – система громадського навчально-виховного впливу нового типу, що покликана дати молоді додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити її надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпе-

чити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарські мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Залізко В. Молоді – лицарську духовність. [Виховання молоді на традиціях Українського козацтва] / Володимир Залізко // Освіта. – № 44. – 2001. – 15-22 серпня. – С.2.
2. Каюков В. Животворящий дух козацького виховання /Віктор Каюков //Освіта. – № 23/24. – 2001. –18-25 квітня. – С.4.
3. Кононенко П. Козацька педагогіка в системі сучасної освіти / Петро Кононенко //Директор школи. – № 34. – 2000. – вересень. – С.12.
4. Кононенко П. Українське козацтво: шляхи розвитку, традиції

виховання молоді /Петро Кононенко //Освіта. – № 41. – 2003. –21-28 серпня. – С.7.

5. Невгодовський А. Сучасна українська козацька педагогіка та українознавство / Андрій Невгодовський//Директор школи. – № 35. – 2000. – вересень. – С.13.
6. Руденко Ю. Українська козацька педагогіка. [Відродження, пошуки, перспективи] /Юрій Руденко//Рідна школа. – № 3. – 1994. – С.22-24.
7. Усатенко Т. Лицар – козак – монах – джентльмен /Тетяна Усатенко//Освіта. – № 44. – 2007. – С.15-22
8. Цьось А. Бойовитість духу, порив до життя. [Система фізичного і психофізичного виховання запорізьких козаків] / Андрій Цьось//Рідна школа. – № 1. – 1995. – С.14-16.

